

2.10.2015

Työeläkevakuuttajat TELA

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys HE 16 2015 vp: *"Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkejärjestelmää koskevan lainsäädännön muuttamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi"*

- Kannatamme hallituksen esityksen hyväksymistä.
- Uudistus nostaa eläkkeellesiirtymisiän odotetta ja pienentää julkisen talouden kestävyysvajetta.
- Eläketurvakeskuksen peruslaskelman mukaan yksityisen sektorin eläke-etuudet, maksut ja rahastointi ovat uudistuksen jälkeen tasapainossa pitkällä aikavälillä.
- Uudistukseen sisältyvään työeläkemaksun vakauttamiseen käytetään jo nyt tasausvastuuseen sisältyvää ns. EMU-puskuria.
- Työuraeläkkeeseen liittyvissä pykäläluonnoksissa on edelleen paljon tulkinnanvaraisuutta.
- Osakesijoitusten osuuden kasvattamisen tavoitteena on saada eläkevaroilta parempia sijoitustuottoja ja lieventää sitä kautta työeläkemaksujen tulevaa nousupainetta.

1. Yleistä

Työeläke on suomalaisten tärkein vanhuuden toimeentulon lähde. Työeläkelakien muutokset eivät koske ainoastaan lähivuosina eläkkeelle siirtyviä. Ne näkyvät voimallisesti myös useiden seuraavien sukupolvien ansioeläkkeissä.

Eläkeuudistus 2017 on mielestämme malliesimerkki hyvästä tietoon pohjautuvasta päätöksenteosta. Sen valmistelu on pohjautunut taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten kattavaan arviointiin. Tutkimustietoa on myös hyödynnetty esimerkillisellä tavalla työmarkkinaosapuolten eläkeneuvotteluissa. Työmarkkinaosapuolten päätöksenteon tueksi kerätty arviointi- ja tutkimustieto on myös pääosin julkaistu Eläketurvakeskuksen verkkosivuilla.

Hallituksen esityksessä joustavan vanhuuseläkkeen ikärajoja nostettaisiin 1955 syntyneistä alkaen 3 kuukaudella vuodessa. Eläkeiät sidottaisiin elinajanodotteeseen vuodesta 2030 alkaen. Tämän uuden automaattisen vakauttajan tehtävänä on pitää työuran ja eläkeajan suhde terveenä ilman eri päätöstä myös tulevaisuudessa.

Hallituksen esitys lieventää elinaikakerrointa ja tekee sen aiempaa läpinäkyvämmäksi antamalla jokaiselle ikäluokalle oman tavoite-eläkeiän, jossa sen leikkaavaa vaikutusta voi kompensoida.

Uudistus lisää myös joustavan työnteon mahdollisuuksia työuran loppupuolella, sillä osa-aikaeläkkeen korvaava osittainen varhennettu vanhuuseläke mahdollistaa aiempaa helpommin työn ja eläkkeen yhdistämisen. Lykkäyskorotus voi puolestaan helpottaa matalamman ansiotason työhön siirtymistä ilman suuria menetyksiä eläkkeen tasossa.

Työeläkeuudistuksen suurimmat taloudelliset hyödyt syntyvät työurien pidentymisestä. Työurien pidentyminen vahvistaa työeläkkeiden rahoitusta ja julkistalouden veropohjaa. Uudistus lisää jonkin

2.10.2015

Työeläkevakuuttajat TELA

verran myös työeläkejärjestelmän tuloja uudelleen jakavaa vaikutusta, sillä sen karttumamuutokset kasvattavat korkeintaan keskiasteen suorittaneiden eläketasoja jonkin verran enemmän kuin korkeammin koulutettujen.

2. Eläkemaksutason vakauttaminen ja EMU-puskuri

Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin peruslaskelman mukaan (2015) eläkeuudistus mahdollistaa nykyistä pienemmän yksityisen sektorin työeläkemaksun. Uudistus vakauttaa TyEL-maksun 24,4 prosenttiin vuodesta 2017 alkaen aina jopa 2060-luvun loppupuolelle. Jos useat rahoitukseen liittyvät ongelmat kuten hidaskasvu yhdistettynä heikkoon työllisyyteen ja työeläkerahastojen heikkoon kehitykseen kasautuisivat yhtäaikaaisesti, maksussa voi kuitenkin olla pitkällä aikavälillä jonkin verran nousupainetta (2-3 prosenttiyksikköä).

On tärkeää huomata, että uudistuksen mukainen TyEL-maksu on välittömästi eläkeuudistuksen jälkeisinä vuosina jonkin verran alempi kuin mitä eläkemeno edellyttäisi. Erotus katetaan pienentämällä työeläkerahastoissa olevaa puskuria (tasausvastuu), jolla varaudutaan talouden häiriöihin ja suhdannemuutoksiin. Tähän tasausvastuuseen sisältyy myös ns. EMU-puskuri.

EMU-puskurin käytöstä on sovittu viimeksi työmarkkinaosapuolten eläkeuudistussopimuksessa (2014). Tarkoituksena on, että työeläkemaksun nousua voitaisiin hillitä purkamalla puskuria huonoina aikoina. EMU-puskurin käyttömahdollisuuksia rajoittaa kuitenkin arviolta 2030-luvulle asti huomattavasti se, että kyseistä puskuria käytetään eläkemaksun vakauttamiseen jo nyt käsiteltävässä eläkeuudistuksessa. Sen käytön vaikutukset sisältyvät myös Eläketurvakeskuksen uudistusta koskevaan rahoituslaskelmaan.

3. Työuraeläke

Hallituksen esitykseen sisältyvä ns. työuraeläke on uusi varhaiseläkereitti, jossa työkyvyn heikentymistä arvioitaisiin ensisijaisesti lääketieteellisen selvityksen perusteella.

Työuraeläkkeeseen liittyvä lainsäädäntö jää joiltakin osin soveltamiskäytännön varaan. Tällaisia asioista ovat esimerkiksi terveydentilamuutoksen vaikeusaste ja luonne sekä rasittuneisuutta ja kuluneisuutta aiheuttavien työn piirteiden esiintymistiheys. Lain tavoitteen mukaiseen soveltamiskäytäntöön pääseminen edellyttääkin mielestämme paitsi työterveyslääkäreiden kouluttamista asiassa, myös vahvaa työmarkkinajärjestöjen, soveltamisohjeita laativan Eläketurvakeskuksen ja lakia käytännössä soveltavien vakuutuslääkäreiden yhteistä panosta asiassa.

4. Eräitä lainmuutoksia, jotka aiheuttavat muutoksia laskuperusteisiin

Lainmuutokset, jotka aiheuttavat muutoksia myös laskuperusteisiin, kuten tasoitusmäärästä luopuminen, osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun muutokset ja muut maksuun ja rahoitukseen liittyvät muutokset on käyty läpi Telan laskuperustejaoksessa ja laskuperusteasiain neuvottelukunnassa. Muutosten tekniset yksityiskohdat laskuperusteissa vaativat vielä työtä em. työryhmissä.

2.10.2015

Työeläkevakuuttajat TELA

Osaketuottosidonnaisuuden asteen nostaminen nykyisestä 10 prosentista 20 prosenttiin ohjaa eläkelaitoksia sijoittamaan vähintään viidesosan vastuovelkaa tai eläkevastuuta vastaavista varoista osakkeisiin. Osakesijoitusten osuuden kasvattamisen tavoitteena on saada eläkevaroilta parempia sijoitustuottoja ja sitä kautta lieventää työeläkevakuutusmaksun nousupainetta. Muutos tuo järjestelmään myös kontrasyklisyyttä: vastuvelan osaketuottosidonnaisuus vähentää eläkelaitosten tarvetta myydä osakesijoituksia pois huonossa markkinatilanteessa.

Osakesijoitusten enimmäismäärän rajaamisella 65 prosenttiin sijoituksista pyritään rajoittamaan eläkelaitosten riskinottoa erityisesti huippusuhdanteessa. Enimmäismäärän ylittyessä eläkelaitoksen vakavaraisuusrajan lisätään 100 prosenttia ylityksen määrästä.

Osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun alaraja lasketaan 20 prosenttiin, jolloin rajan arvioidaan alittuvan hyvin pienellä todennäköisyydellä. Alarajalle joutuminen edellyttäisi käytännössä osaketuottojen suurta alenemista. Koska myös eläkelaitosten vakavaraisuus riippuu sijoitustuotoista, on todennäköistä, että myös eläkelaitosten vakavaraisuustilanne on heikko, jos osaketuottosidonnainen lisävakuutusvastuu lähestyy alarajaansa. On siis todennäköistä, että alarajan alituksen kattaminen eläkelaitosten vakavaraisuuspääomista ei ole mahdollista. Eläkelaitosten vakavaraisuuden parantamiseksi on todennäköisesti ryhdyttävä erityisiin toimenpiteisiin jo ennen kuin osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuu alittaisi 20 prosentin rajan.

Osaketuottosidonnaisen lisävakuutusvastuun yläraja ehdotetaan puolestaan laskettavaksi yhteen prosenttiin. Mitä alempi yläraja on, sitä nopeammin varat siirtyvät vastuvelasta vanhuuseläkerahastoihin, mikä vahvistaa rahastoja ja auttaa omalta osaltaan tulevan eläkemaksupaineen hallinnassa.

Helsingissä 1.10.2015

Työeläkevakuuttajat TELA ry

Janne Pelkonen
erityisasiantuntija